

Sámedikke pládnabagádus

Julevsámegiella
Ássjen 059/20

Sámedikki plánaveahkki

Mierreduvvam Sámedikke állestjáhkanimen javllamáno 3. bieje 2020, ássjen 059/20.

1. Ulmme

Pládnabagádusá ulmme la dilev hiebadittjat navti vaj sáme kultuvrav sihkarasstá, æládusdåjma-dime ja sebrudahkaiellema luondovuodo suodjalime stáhtalasj, regionála ja suohkanij plánimijn ja ájnegismærrádusájn pládna- ja tsiikkaduslága jali ietjá lága milta, pládna- ja tsiikkaduslága § 3-1 vuostasj oase, C. bokstáva milta.

2. Doajmmaguovllo

Pládnabagádus guosská plánimijda ja mærrádusájda ma máhtti vájkkudit sáme kultuvraj, æládusdåjmadimev ja sebrudakiellemu luondovuodov árbbedábálasj sáme guovlon gáttén ja meran gitta avta nautalasj mijlla rádjáj ednamlinnja davvebælláj. Árbbedábálasj sáme guovlluj gulli Rámssá ja Finnmárkko ja Nordlánnda ja suohkanijt majt boatsojæládusláhka ja trollheimenláhka guosski, ja suohkanijt Engerdal, Flatanger, Folldal, Frosta, Grong, Holtålen, Høylandet, Inderøy, Indre Fosen, Leka, Levanger, Lierne, Meråker, Midtre Gauldal, Namsskogan, Namsos, Nærøysund, Oppdal, Orkland, Os, Osen, Overhalla, Rendalen, Rennebu, Rindal, Røros, Raarvihke, Selbu, Snåase, Steinkjer, Stjørdal, Sunndal, Surnadal, Tolga, Tydal, Tynset, Verdalen, Ørland ja Åfjord.

Sámedigge galggá adnet pládnabagádusáv vuodon ietjas sæbrramijn oajvvaðimen ja pládnaprosessaj, ja máhtta plánimijn ja mærrádusájn ma e sába pládnabagádusájn ávdedittjat dárbulasj vuosteldimev, gujddimusá ja gájbbádusá regionála pládna galggá departemænnantaj ávdeduvvat.

Suohkana galggi adnet pládnabagádusáv vuodon suohkana plánimin, pládnagiehtadallamin ja sierravuodjemoahpeáhtsámusáj giehtadallamin. Fylkkasuohkana galggi adnet pládnabagádus vuodon regionála plánimin. Stáhtalasj plánimoajválattja galggi adnet pládnabagádusáv vuodon stáhtalasj arealplánajt dahkat.

3. 3. Gájbbádusá pládna-prosæssaj ja mærrádusvuoduj

Plánimin ja ájnegismærrádusá pládna- ja tsiegimlága milta ja njuolgadustjállaga milta vájkudustjieggidusáj galggi:

a. Vájkudusá sáme kultuvra, æládusdåjma-dime ja sebrudahkaiellema luondovuoduj li nav buoragit gå máhttelis tjelgaduvvam ja tjuovggiduvvam, ja árbbedábálasj ja diedalasj máhto vuodon dagáduvá. Árvustallama galggi tjálatattjat liehket sadjihin guosskaduvvam rievtesvuodajaddnij, berustimijda ja almulasjvuhtaj.

b. Sáme berustimij ávdástiddijj ráduðalli. Ráduðallamijt galggá tjadádit divna diedoj relevánta bielij divnajn dásijn ássjen ja dat galggá buorrevuodan dáhpáduvat ja ulmmen avtamielalasjvuodav jáksát. Sámedikkijn galggá ráduðallat dássju ássijn maj ij la vuosteldimloahpe pládna- ja tsiikkaduslága § 5-4 milta.

c. Dåjmaj ábbálasj vájkudusá guoskavasj adnemguovlon árvustaláduvvi navti vaj juo

violet tjadáduvvam, mierreduvvam jali dâhkki-
duvvam plánajt jali dâjmajt.

d. Ævto maj ájggomus la hieredit jut plána
ja dâjma oadtju unugis vájkudusájt sáme
kultuvrraj, æládusdoajmmamij ja sebruda-
hkaiellemij galggá árvustallat ja mierredit gâ la
máhttelis. Dan aktijvuodan galggá árvustallat
máhttelisvuodajt ævtojt mierredittjat areálajt
ja ressursajt ádâsis ásadibmáj, restitusjâvnâj
ja máhtsadibmáj manjela gâ doajmma la
lâhpaduvvam.

e. Luondovuodo vieledusáv galggá viehka
âlov dættoduvvat.

f. Plánim ja ájnegismærrádus ij galga ábbâ-
lasj árvustallama vuodon vájkkudit jut sáme
kultuvra, æládusdâjmadime ja sebrudahkaiel-
lema joarkkem vuornoduvvá jali viehka lâhkâj
mieddet adnemguovlon.

g. Hiebaduvvá navti vaj sámejielaga
bessi sámejielav adnet sihke tjálatattjat ja
njálmálatattjat.

4. Ájnas vieledusá æládusbarggij

Plána ja ájnegismærrádusá galggi:

a. Sámesijdaj, sámesijdaj ájrrasij,
boatsojguohtomárudagáj, sijdaj, sijddaâsij ja
ælloniehkij areálla- ja ressursavuodov sih-
karasstet dagu vieledit bájkálasj ja regionála
vájkudusájt, dánna aj garvvemvájkkudus.

b. Ij boatsojæládusá jáhtulagájt stieggit jali
hieredit, bielle 115.

c. Dárbulasj mierijn árbbedábálasj guolle-
sajijt ja guoddemsajij areálajt sihkarasstet
ma li viehka mávsulattja guollimij sáme
merragádde- ja vuodnaguovlojn, ja jut ját-
tibiebbmamásadusájda ij ásaduvvá ieme

játtiguoddemguovlojda. Vájkudusá e galga
bájkálasj guollimij vájkkudit viehka stuora
máhtsedak vahágav jali biejsstemav mierre-
duvvam guovlon

d. Areálajda sihkarasstet árbbedábálasj
tjuohppamij dagu bivdo, guollima, muorrima,
tjoaggema, muorjjima ja duodjeábnnasij vied-
tjama hárráj.

e. Kontinuitiehtav gâtsedit jáhtulagájn ja bes-
samij árbbedábálasj âlgoednamijda.

f. Dárbulasj miere milta sihkarasstet ruoddi-
mednamav ja ednamav mij dâhkki ruoddit
ednambarggobuvvadibmáj ja guohtomguovlo
slihturijda nav stuora slidortjârrágijda gâ adno
guoddá dálve badjel biebbmat.

Plánima ja ájnegismærrádusáj vájkudusá
hæhttuji árvustallat ájnegisulmuttij ja ulmusjuo-
hkusij gáktuj guhti állâsit, muhtem mudduj jali
tjoahkkeæládusáj âlgoednamadno- ja ælá-
dussuorgijn la iellemvuodo mij la luondovuodo
âvkástallamij tjanáduvvam.

5. Ájnas vieledusá kultuvrraj ja sebrudakiellemij

Plána ja ájnegismærrádusá:

a. Galggi vájkkudit guoddelis luonndo adnuj ja
vieledussaj vuodon sáme kultuvrraj, æládus-
barggij ja sebrudahkaiellemij.

b. Bierriji lájtet dilev sosiokultuvralasj bisodi-
bmáj dagu giellaadno, sosiála adno, árbbedá-
bálasj máhto juohkemij ja buolvaj aktijvuoha
duobddágijda, årrombâjkijda ja bájkálasj
sebrudahkaj navti vaj la manjen kontinuitiehta
âvdedibmáj luondovuodo anon.

c. Bierriji mánáj lâhkabirrasij areálajt ja ása-
dusájt sihkarasstet ma máhttelisvuodav

aktivuodav ietjá mánáj bisodittjat sáme kultu-
vrasa ja identitiehtasa. Dájma ma aktivuodav
bisodi ja máhtov juohki buolvas buolvaj
bierriji tjalmostuvvat.

d. Bierriji vájkkudit jut hyhtoj ja hyhttoguovloj
tsieggim oajvvenjuolgadussan dáhpáduvvá
regulierimplána milta gánná aj guoskavasj
infrastruktuvrradájma dákkár hyhttoguovlo-
jda li tjáledum pládnaj. Hyhttotsieggim bierr
nav guhkás gá máhttelis liehket tjoahkkiduv-
vam konsentrieritjit vahágahttemav luonnduj.
Stuoráp ásadustsieggima bierr
stivrriduvvat suohkanaplána arealoases

e. Galggá kultuvrramujtoj ja kultuvrrabirrasijt
suodjalit, dán vuolen bájke ma guoski histá-
vrálasj dáhpádusájda, ásskoj jali árbbedáhpáj,
navti vaj daj histávrálasj árvo ja adnoár-
vvo aktivisieriduvvá dálásjájgen ja boahtte
buolvajda.

Tsuojpgidusá juohkka tjuoggaj bagádusán

Tjuogga 1. Ulmme

Tjuokka 1 vuodon la pládna- ja tsiekkaduslága § 3-1 C. bokstávva mij javllá plána galggi lága ulmmeparagráffa rámmaj sissnjelin sihkarasstet sáme kultuvrav, æládusdoajmmamav ja sebrudahkaiellema luondovuodon. Pládna- ja tsiekkaduslága § 3-1 ja pládnabagádusá ulmmeparagráffa e dássju tsuojggi sáme luondovuodo sihkarasstem la vieledus majt plánimin galggá gátsedit, valla aj jut láchka galggá liehket aktijvalasj ræjddo dán bargo tjoavddemin.

Pládna- ja tsiekkadusláhka galggá liehket vájkkudimnæwvon masi positijva dájmajt máhtta mierredit gátseditjat bargov sáme kultuvra, æládusdájmadime ja sebrudakiellemav luondovuodo sihkarasstem. Dákkár positijva dájma máhtti duola degu liehket jut suohkana ietjasa areálaano, -suodjalime ja -hábbmima plánimin aktijvalattjat mierredi sáme kultuvrav, æládusdájmadimev ja sebrudakiellemav luondovuodov sihkarastájt. Dav máhtta duola degu dahkat gå ássjáj guosske areállaulmev biedjá lagábuj mierreduvvam, hiebalasj guovlojda, pládna- ja tsiekkaduslága § 12-5 milta, jali mierredit vieledusguovlojt pládna- ja tsiekkaduslága § 11-8 milta. Dákkár guovloj ásadibme máhtta aj vájkkudit jut AN guoddelisvuoda mihttomierijt jáksáp. Ráddidus la mierredam AN 17 guoddelisvuoda mihttomiere, masi Vuodna la guorrasam, galggi liehket politihkalasj oajvvegæjnon mijá ájge stuoremus hásstalusáj tjuovvolibmáj, aj Vuonan. Danen la ájnas jut guoddelisvuoda mihttomiere sjaddi sebrudahka- ja areálaplánima vuodo oassen, Nasjávnlasj vuorddemusá regionála ja suohkan plánimij 2019-2023. 3. Biele milta.

Ulmmeaparagráffa diehti pládnabagádus guosská aj suorggelágajda gánná plána bielen 116 da aj báhiti pládna- ja tsiekkaduslága ulmmemærrádusáv rámma sisbælláj ja doajmmi aktan pládna- ja tsiekkaduslága § 3-1 C. Bokstáva milta.

Ávdemusát la Sámedigge gænna la fábmno sáme berustimev pládnaaktijvuodan identifiserit ja ávddånbuktet.

Pládnabagádusá ulmmemærrádus vásstet Finnmárolága ulmmemærrádussaj gánná javladuvvá: “Lága ulmme la látjet dilijt nav, jut ednama ja luondoaljesvuoda Finnmárko fylkan háldaduvvi [...] sierraláhkáj vuodon sáme kultuvrraj, boahhtsujæládussaj, álggoednamadnuj, æládusbarggij ja sebrudakiellemij”. Dákkár suodjalibme tjuovvu aj Vuodolága § 108 ja álmukrievtesvuoda mærrádusájt dagu ILO-konvensjávnná nr. 169 iemeálmugij ja álggoálmugij birra iesjrádálasj stáhtajn (ILO 169), ja AN iemeálmuktjuottjodusáv ja AN konvensjávnav sivijla ja politihkalasj rievtesvuodaj birra, pládna- ja tsiekkaduslága § 3-1 nælját oase milta.

Pládna- ja tsiekkaduslágan ja dán pládnabagádusán aneduvvi moallánagá “sáme kultuvrra, æládusdájmadibme ja sebrudahkaiellem” jali “sáme kultuvrra jali æládusdájmadibme”. Vuodolága § 108 aneduvvi moallánagá “Giella, kultuvrra ja sebrudakiellem”, Finnmárolágan ja minerállalágan aneduvvá “sáme kultuvrra, boatsojæládus, álggoednamadno, æládusdájmadibme ja sebrudakiellem”, gå vas luonndovaljesvuodalágan aneduvvá dássju moallánahkko “sáme kultuvrra”. Dá vehi iesjguktiklágásj moallánahko gábtijti dav sæmmei.

Kultuvrramoallánahka vuodolága § 108 guosská divna bielijda sáme kultuvran ja dan diehti aj giellaj, æládusdåjmadibmáj ja sebrudahkaiellemij. Sámij riektánammadus anij VAT 1984:18:n vuodon jut kultuvrramoallánahka galggá dynamalattjat dálkkuduvvat navti vaj aj ávddånimev guosská mij dáhpáduvvá. Sáme kultuvrav galggá vijddát dádjadit, ja danen li duoddemoallánagá dagu "æládus", "æládusdåjmadibme", "boatsojæládus", "ålggoednamadno", "giella" ja "sebrudahkaiellen" iesiguhtik lágajn aneduvvam iesjgenga dásen presisieritjit kultuvrramoallánagá dádjadusáv. Dán pládnabagádusán la kultuvrramoallánahka dárkkelappot konkretiseriduvvam vieledusá ja dahkamusáj gáktuj ma plánima aktivuodan gátseduvvi.

Pládnabagádusá ulmme jut galggá sihkarasitet "suodjalimev ja ávddånimev sáme kultuvras (...)" tjårggi jut sáme kultuvrra ij la bisánis, valla máhtudahka luondovuodo anos ja dábess la dynamalaj ja ávddånimen, vájkkuduvvam luondos ja birrusis. Bágo vuovim ja ávddånahttem galggi sihkarasitet kultuvralaj avtatbirgesvuodav, ij galga dádjaduvvat máhttelisvuohtan hiejtedit jali binnedit rubbmelasj kultuvrravuodov sámijda.

Tjuogga 2. Doajmmaguovllo

Pládnabagádusá tjuokka 2 vuostasj oasse vuoset ássjålasj ja geografijålasj doajmmaguovlov. Pládnavehke ássjålasj doajmmaguovllo la divna ássijit giehtadallam pládna- ja dahkamlåga milta dagu pládnamærrådus, åjnegismærrådus ja sierraloahpemærrådus pládnaássjijn, dánna aj sierraloahpeássjijn. Ja de dat guosská pládnastresjijja, pládnaprogråmma ja tjielgidusprogråmma hábbmimij pládna- ja tsiykkaduslåga milta ja njuolgadustjållaga milta vájkkudustjielgidusáj.

Pládnabagádusá ássjålasj doajmmaguovllo la muhtem mærráj sæmme gå doajmmaguovllo Sámedikke njuolgadusáj rievddaduvvam

miehtse ano birra. Njuolgadusáj doajmmaguovllo rievddaduvvam miehtse ano birra guosská, dagu dát pládnabagádus, aj vájkkudustjielgidusájda, suohkana areållaoassáj, regulierimplånajda ja sierraloahpeåhtsåmusájda arealplånajn, valla ij regionåla plånajda ja suohkana sebrudakoassáj.

Geografijålasj doajmmaguovllo la jur sæmme gå dat majt dádjadip årbbedåbålasj sáme guovlon. Guovllo la definieriduvvam pládna- ja tsiykkaduslåga § 5-4 goalmát oase mierkkidusáj Sajmedikke vuosteldimefåmo birra. Fylkka- ja suohkananammaså pládnabagádusán tjuovvo rievddadimijda suohkanastruktuvran 2020 rájes.

Geografijålasj doajmmaguovllo guosská aj merraj sáme guovloj ålggolin avta nautalaj mijla rádjáj ednamlinnjas ålgus, pládna- ja tsiykkaduslåga § 1-2 milta. Årbbedåbålasj sáme merragådde- ja vuodnaguovlo ij la makkirak tjielgga definisjåvnnå. Vuolgasadjen li merragåddesuohkana ma årbbedåbålasj sáme guovlluj gulli.

Årbbedåbålasj sáme guovlon ij dårbaha divna plånimin liehket njuolgga mierkkidus sáme kultuvrraj. Dav hæhttu huomana juohkka guovlo gáktuj årvustallat, ja plånima ja mærrådusá gáktuj.

Tjuogga 2 nuppåt oase milta la Sámedikken åbbålasj åvdåsvåsståmus tjuovvolimen, åvddånimen ja oajvvadimen pládnabagádusá gáktuj. Pládnabagádus åsat vuodov aj Sámedikke båkulasj sebrudahttemij plånimijn mij Sámedikken la pládna- ja tsiykkaduslåga § 3-2 goalmát oase milta. Sámedikken la pládna- ja tsiykkaduslåga § 5-4 goalmát oase milta vuosteldimriehtå suohkanij arealplånaj ja regulierimplånaj vuosstij ma garvvi jali e gåtseda viehka åjnas berustimijt sáme kultuvrraj. Sámedigge máhttå aj vuosteldimev åvdedit konsesjåvnnåássjij giehtadallamijn enersjijjålåga § 2-1, dulvvadimlåga § 6 nr 1 ja tjåhtjeressursålågav § 24 milta. Vijddåbut máhttå Sámedigge gåjbbedit jut regionåla plåna åvdeduvvi departemænnatj jus viehka åjnas

sáme berustime e almmaláhkáj gátseduvá, § 8-4 milta. Pládnabagádus tjuokkajn 4 ja 5 konkretiseriduvá dárkkelappot mij sáme kultuvra luondovuoduj máhtttá vájkkudit. Sámedigge máhtttá vuosteldimev ávdedit plánajda jali dáj-majda ma aktu, jali aktan, guovlo ávdep plánaj ja dájmaj dahki máhtodibmen jali viehka gás-sjelabbon sámijda joarkket guoskavasj guovlojt ávkástallat. Vájku pládnabagádus konkretiseri dárkkelappot makkir vájkudusájt galggá árvustallat ja vieledusájt galggá gátsedit, de ij la agev tjielgga juohkka ájnna aktivuoda gáktuj. Pládnabagádus vaddá plánimoajválattjaj stuora doajmmamáhttelisvuodav iesj hábbmit plánajt bájkálasj dilij gáktuj. La ájnnasamos jut viehka sáme berustime e biejaduvá sijddobællán.

Tjuogga 2 goalmát oase milta galggá pládnabagádus vuodon divna plánimin. Ássje gáktuj la luondulasj jut pládnabagádus ij tjaná pládnajoajválattjav juridihkalattjat jali galga dádjaduvvat

instruksjávnnán mav plánimoajvålasj la vælggogis tjuovvot. Pládnabagádusá tjuokka huoman konkretiseriji vælggogisvuodajt ma pládna- ja tsiekkaduslåga § 3-1 C bokståvan tjuovvu ja vælggogisvuodajt ma ietjå lågajn tjuovvu ja Vuona ålmmukrievtesvuoda vælggogisvuodajt. Iesjguhtik tjuokka li oajvvadiddjen vuosteldimfåmo gåktuj majt Sámedigge låga § 5-4 milta máhtttå dájmadit suohkanaplåna areållaoassåj ja regulierimplånajda, konsesjåvnnåmærrådusåj guojttit enersijjalåga, dulvadamlåga ja tjåhtjeressurssalåga milta, ja máhttelisvuohtha regi-onåla plånajt låga § 8-4 milta departemænnatj åvdedit. Sæmmilåhkåj gå tjuokkan 1 galggå pládnabagådus pládna- ja tsiekkaduslåga ulmmemærråduså milta aj suorggelågajda gullat gånå plåna daj milta gulli pládna- ja tsiekkaduslåga ulmmemærråduså råmma sisbællåj ja doajmmat aktan pládna- ja tsiekkaduslåga § 3-1 C. bokståvaj.

Plánumin hæhttu aj máhttelisvuodajt rabádit dasi mij tjuovvo AN konvensjávna siviija ja poliitihkalasj rievtesvuodaj birra, artihkkalin SP 27, Almasjrievtesvuodalága § 2-3 milta. SP:an 27 tjuovvu vájkudusáida iemeálm mugij kultuvrraj galggá biedjat viehka dættov ja jut ij goassak máhte sáme luondovuodo biejsstemijda loabev vaddet ma vuornoduvvá jali illasti ulmutjav guhti iemeálm mugij jali iemeálm muga juohkusij gullu ietjas æládusáv ja kultuvrav dájmadit. Árbbedábálasj sáme æládusdájmadibmáj dat merkaj biejsstema e máhte vájkkudit jut doajmma ij la desti lijssi ruhtalattjat (HR-2017-2428-A tækstaoase 71, 87, 94; VAT 2007:13 Ádå sámeriektavuoha bielle 203.) Gå árvustallá jus ihkap dákkár rájev rasstit, de galggi ævto A.) nuoges buorre tjielggidusvuodo, b) rádudallama, C.) tjuohkkáj vájkkudusá D.) vájdde dájma ja E.) kávalirisieriduvvam stuorep dæddo berustime li manjen. Dá ævto dan diehti tjuovvu § 3 njuolgadusájt.

Tjuogga 3. gájbbádus pládnapro-sæssaj ja mærrádusvuoduj

Dát njuolgadus tjielggi gájbbádusájt gáktu pládnabarggo galggá doajmmat ja mij galggá liehket manjen pládnabargon.

Pládnabagádusá tjuogga 3 a bokstávva

galggá diededim- ja tjielggidusvælgogisvuodav sihkarasstet. Dat aj tjuovvu pládna- ja tsiekkaduslága tjielggidusgájbbádusáv, háldadimlága diededimvælgogisvuodav, luonndovaljesvuodalága prinsihpaj almulasj mærrádusája ja stáhta tjielggidusinstruksjávna. Vaj rievtesvuodajaddnij, berustiddij ja almulasjuohtaj luluj máhttelis árvustallamijda vuojnov buktet ja vil mierredit ja la ássjegiehtadallamvige, de árvustallama hæhttuji liehket tjálatattja ávddål gá mærrádus biejaduvvá. Njuolgadus javllá aj vájkudusáj árvustallama vuodon galggá liehket diedalásj ja árbbedábálasj máhtto. Dát prinsihppa tjuovvu luonndovaljesvuodalága § 8, § 7 milta, navti vaj

guoská gájkká almulasj fábmodusá dájmadibmáj ábmudagá háldadimen. Tjielggidusáj sisadno ja vijdesvuoha galggá hiebaduvvat guoskavasj pládnaj ja liehket guoskavasj mærrádusáj mij galggá mierreduvvat, njuolgadustjállaga vájkudustjielggidusáj birra § 17 vuostasj oase manjemus tjuokka milta.

Pládnabagádusá tjuogga 3 b bokstávva

gátset prinsihpav mij javllá galggi rádudallat sáme berustimij ávdástiddij pládnaprográmmaj, tjielggidusprográmmaj, pládnaævto-dusáj ja mærrádusáj. Rádudallamvælggo máhtta guoskat sihke Sámedikkev ja ietjá sáme berustiddje. Dat dættot rádudallamvælggo aj sjaddá guoskat sáme riektáaddnijda guhti háldalattjajt gulluji mijá ráddnáríkkajda, ma dálusj anoj milta dájmadij guovlojn ma defineriduvvi 118 bielen pládnabagádusá geográfalasj vájkkudinguovlo. Navti rádudallamvælggo tjuovvo ILO 169, sierraláhkáj 6 artihkkalav, AN'a iemeálmuktjielggidusáv artihkal 19 ja SP 27. Suohkana- ja ádåsmáhttemdepartemænnta la áttjak guláskuddam láchkaævto-dusájt rádudallam birra ja árvvalus rádudallamvælggobagádusáj fylkkasuohkanijda ja suohkanijda. Dan diehti vuoseduvvá dáj dokumentajda lagáp tjielggidussan gáktu rádudallama galggi tjadáduvvat. Pládna- ja tsiekkaduslága § 5-1 mierkkidusán javlladuvvá la sierra oassálasstemvælggo juohkusijda sáme álm mugis ja dat vuolgasadje dasi la ILO 169. ILO 169 oassálasstemhábmme la rádudallam.

Rádudallamvælggo tjuovvu álm mukriektás ja ávdep nammaduvvam láchkaoajvadásáv ja la danen guoskavasj riektá nannim lágan. Sámedigge ájgggu dættodit jut juohkka rádudallama galggi háldadimlága ja tjielggidusinstruksjávna ævtojt duhtadit. Oajvadásáv ja tjoavddusa ma dágástaláduvvi galggi danen ávddål rádudallama agev guláskuddamin læhkám. Danen li rádudallama lasádus ja ij juoga mij bohtá ietjá demokratijjalasj mærrádusprosessaj sadjáj. Dættoduvvá sebrudahttem, rádudallam ja

oassálasstem bierriji dáhpáduvvat nav árrat gá máhttelis prosessan.

Sámedikken la pládna- ja tsiekkaduslága § 5-4 milta vuosteldimfábmodus. Dát fábmodus sihkarasstá Sámedikke oassálasstemav pládnamærrádusájn sæmmiláhkáj gá rádudallamij oajvveelementa. Rádudallamvælggo suohkanij pládnagiehtadallamin dan diehti ij guoska Sámedikke gáktuj. Stáhtalasj arealplánajn pládna- ja tsiekkaduslága § 6-4 milta ij la máhttelis vuosteldimev ávddánahttet pládna- ja tsiekkaduslága § 5-4 milta. Dákkár aktijvuodajn guosská stáhta rádudallamvælggo Sámedikke gáktuj.

Pládnabagádusá tjuogga 3 c bokstávva

gátset prinsihpav mij javllá adnoguovlo ávddális ja plániduvvam dájmaida galggá tjoahkkevájkkudus divnajn ássijn árvustaláduvvat pládna- ja tsiekkaduslága milta ja njuolgadustjállaga vájkkudimtjelggidusá milta. Dat la riek ájnas danen gá ájnegis dájma mij ietjastis ij la stuorak máhtta vájkkudit riek stuor sieradussan máhttelisvuoh-taj luondovuodo árbbedábálattjat bessat adnet ja ano avtatbirgesvuodav. Pládna- ja tsiekkaduslága § 3-1 merkadusán ávddánboahatá aj dáppe gánná ællosujttoberustime guosskaduvvi galggi plánaj ja dájma tjoahkke vájkkudusá iesjguhtik tjæro/sijdda árvustaláduvvat. Dát tjuovvu njuolgadustjállaga § 21 goalmát oasen vájkkudustjelggidusán (KU-njuolgadustjála). KU-njuolgadustjállagin galggi dákkár tjoahkke vájkkudusá divna birrasijda ja sebrudaktiemájda árvustaláduvvat. SP artihkal 27 milta ælla dákkár tjoahkkevájkkudusárvustallama ga ráddjiduvvam eksklusijva ja kultuvra sierratjerda sáme adnuj dagu ællosujttuj. Dá árvustallama hæhttuji dan diehti aj dagáduvvat ietjá árbbedábálasj luondovuodo ano hárráj, almasjrievtesvuodalága §2-3 milta

Pládnabagádusá tjuogga 3 d bokstávva

vuoset galggá árvustallat vájddodiddje dájmaijt daggu gánná la máhttelis duosston nievres

vájkkudusájda luondovuodo árbbedábálasj adnuj. Dákkár vájddodiddje dájma hæhttuji liehket duohta vájkkudus jus dassta galgaluluj liehket ávkke. Dákkár dájmaijt árvustallamin hæhttu liehket oassálasstem ja rádudallam sáme berustimij ma njuolgga li guosskaduvvam. Ij la nuoges pládnafábmodus aktu mierret ævtoijt vájddodiddje dájmaijt gáktuj ja dan láhkáj dan duodastit jut mærrádus la riektá váni diedek jus dájma vájkkut ájadaláduvvam láhkáj.

Sæmmiláhkáj galggá árvustallat máhttelisvuodav ævtoijt mierredit areálajt ja ressursajt ádåsis ásadibmáj, restitusjávnnáj ja máhtsadibmáj manjela gá doajmma la lãhpaduvvam. Dat tjuovvu AN'a tjeilggidusás iemeálmugijriektáj birra artihkal 28. Artihkal 28 tjuottjot vælgov ednamijt, duobddágit ja ressursajt ádåsis ásadit, restituierit ja máhtsadit majt iemeálmuga árbbedábálattjat li ámastam jali ietjáláhkáj árrudahttám jali adnám, ja ma li konfiskieriduvvam, okkuperidam jali ietjáláhkáj váldeduvvam sijás váni ietja friddja ja visses vuodon li miededam. Alemusriektá vuodot aj dákkár ádåsis ásadime vælgov ILO-konvensjávnná 169 artihkkalin 14 (1), HR-2018-456-P (Unjárga) tækstaoasse 173 milta.

Pládnabagádusá tjuogga 3 e bokstávva

gátset prinsihpav jut luondovuodo vieledus sáme kultuvrraj jnv. viehka állu dættoduvvá. Aj dát la gájbbádus mij tjuovvu SP 27. Dákkár mærrádusá li aj tjáledum birás- ja ressursalágajda, dagu luonndovaljesvuodaláhkaj (§14), minerállaláhkaj (§ 179, merraressursaláhkaj (§ 7 G. bokstávva) ja merraenersijjaláhkaj (§ 1-5). Dat sihtá javllat luondovuodo vieledus ij la dåssju bielle sæmmi buohta gá moadda ietjá. Jus doajmma vájkkut garra gártjediddjen sáme árbbedábálasj luondovuodo adnuj, de ij galga vieledus ietjá berustimijda liehket tjeilgga stuoráp dæddo.

Pládnabagádusá f bokstávva gátset prinsihpav jut ábbálasj árvustallama vuodon ij máhte

dåhkkidit dakkir biejsstemav luondovuoduj mij vájkkut sáme kultuvrra, æládusdåjmadibme ja sebrudakiellem vuornoduvvá jali viehka láhkáj mieddeduvvá. Dát la binnemus majt SP 27 milta máhtta dåhkkidit. Jus biejsstem vájkkut sáme árbbedábálasj æládus bargge ij la desti mávsánis æládusáv dåjmadit luondovuodo anos guovlon, de ij máhte dåjmov dåhkkidit (HR2017-2428-A oase 71, 87, 94; VAT 2007:13 Ádå sámeriektá b. 203; Geir Ulfstein 2013). Ábbálasj árvustallamin tjuovvo bieles ma li tjáledum pládnabagádusá tjuogga 4 a bokstávvas e bokstávvej. Bájkijn gánnå sáme kultuvrra gielajn, sebrudakiellemijn ja æládusdåjmadimijn juo garrasit dietteduvvá galggá dat aj liehket ájnas bielle ábbálasj árvustallamin.

Pládnabagádusá tjuogga 3 g bokstávva

dættot sáme gielak bieles bessis sáme gielav adnet tjálatattjat ja njálmálatattjat. Suohkana, regionála ja stáhtalásj orgánajda sáme giela háldadim guovlon tjuovvu sámelágav § 3-2 ja 3-3. Giellaháldadim guovlo álggolin ij la njuolggariektá sáme gielav adnet guládallamin almulasj orgánajn. Huoman ájnas dasi sajev hiebadit vaj ássje nuoges luluj tjuovggit ja rádu dallama lulun vaddet ájádáládum vájkkudusáv.

Tjuogga 4. Ájnas vieledusá æládusdåjmadibmáj

Pládnabagádusá tjuogga 4 a bokstávva

tjelgat makkir vájkkudusáj galggá árvustallat gá ællosuojto miehtse adno rievddá.

Areálla- ja luondovuodo l ællosujto ájnna samos ressursa. Dat la iesj ækton ællosujttuj æládus- san ja kultuvrran. Almulasj oajválattjain ja ietjá rievtesvuodaaddnijn la danen ietjanisá aktan ællosujttujn ávdåsvásstádus ællosujttoareálajt sihkarasstet. Dat tjuovvu aj ællosujttolágas § 1. Ællosujto dåjmadimvuohke dahká æládusáv báddnum areálajda, ja sivan dasi li marginála

guohtomguovlo ja boahitsu dárbbos iesjguhtiklágásj gávddaguohtomijda ja jáhtulagájda daj gaskan. Pládnagiehtadallamin galggá ællosujto areálla- ja ressurs savuodo vájkkudusáj árvustallat. Vájkkudusáj hæhttu ællosujtov iesjguhtik organisierim- ja rievtesvuodaaddásijn árvustallat. Dav la dárbbos dahkat danen gá biejsstem gánnå la dakkár vájkkudus jut ælloniehkke ij desti máhte doajmmat mávsánis láhkáj ietjas sijdan ja ælloguovlon, ij máhte dåhkkiduvvat, pládnabagádusá tjuogga 3 f bokstáva milta.

Sámedikken la ábbálasj ávdåsvásstádus ællosujto vuodo sihkarasstem in ja la danen aj vuosteldim fá bmodus plánajs gánnå la viehka vájkkudus ællosujttuj. Stáhtaháldadiddje ællosujttoháldadus la stáhta fá bmodus ællosujttoássijn ja ij la danen pládnaássijn ællosujto ávdástiddje. Sámedigge ávdås álm- mukválljim orgádnan sáme álm mugav, valla ij la ájnegis sáme rievtesvuodaaddnijn ávdástiddje. Ællosujtto máhtta danen guovllostivrajn jali sijdajn gájbbedi pládnabargon ietjas ávdástitt, pládnabagádusá tjuogga 3 b bokstáva milta. Stáhtaháldadiddje la, dagu Sámedikken, vuosteldim fá bmodus ællosujto areálla- ja ressurs savuodo suodjalimen. Vájku vil Sámedigge ja Stáhtaháldadiddje lulun árvustallat vuosteldimgatjálvisáv goabbák láhkáj, da ij la makkirak merkadus jus soajttá máhtta vuosteldimev ávdedit, valla sjaddá liehket oasse dárkkelap ájádallamis majt departemænnta ássjen hæhttu dahkat gá departemænnta galggá dav mierredit.

Pládnabagádusá tjuogga 4 a bokstáva

tjuovvu sihke bájkálasj ja regionála vájkkudusáj rievddaduvvam anon galggi árvustaláduvvat, dán vuolen garvnev vájkkudusá. Biejsstemijn máhtti liehket njuolggariektá vájkkudusá areállavuoduj, valla ællosujto dåjmadimvuohke njoalodimed- nama, guohtomguovloj ja jáhtulagá tjadádagáj li gasskasasj ja ábbálasj vuogadahka mij biejs- stema diehti máhtta bæjssstut. Boatsoj sjaddá guovlojt garvvet gánnå li biejsstema ja dåjma, ja dat gártjet boahitsu máhttelisvuoda stuoráp

guovlojt adnet ja ij dássju iesj konkrehta rubbmelasj biejsstemav. Dat vájkkut iehpenjuolggá ja regionála álggoednamij ano rievddama álu li sæmmei alvos gá bájkálasj njuolggá vájkudusá. Danen riek ájnas jut álles doajmmavuogádagá vájkkudusá árvustaláduvvi plánaj ja dájmaj aktijvuodan.

Pládnabagádus tjuogga 4 b bokstávva gátset ællosujttolága mærrádusájt jut jáhtulagájt ij máhte stieggit, ællosujttolága § 22 milta. Kártan vuojnnu jáhtulahka gábddudahka 1,5 km. Dán jáhtulagá sadje máhtta riek állu rievddat dálke ja fierda milta. Jáhtulahka vuoset danen dássju oajvveguovlov, ja danen hæhttu vuorddet jut jáhtem soajttá máhtta viek gábdebut jáhtulagás dáhpáduvvat. Aktijvuodan gánná ællosujtto ij besa friddjav ja hieredik boahhtsuj árbbedábálasj jáhtulagá milta jáhtet, jáhtulahka aneduvvá stieggiduvvam. Dat merkaj ij la sáhka dássju jáhtulagá ábbálasj stieggimis, valla aj jáhtulagá gártjedime ja tsiekkadusá dan lahka, ja ráfeduhttem majt doajmma vájkkut. Dav hæhttu konkrehta dáhpádusán árvustallat. Jáhtulagájn la sierralágásj suodjalibme jur danen gá dajn la guovdásj merkadus ællosujto joarkkemij. Danen ájnas jut plána ja dájma konkrehta árvustalli vájkudusájt jáhtulagájt suodjalime gáktuj ællosujttolága § 22 milta. Jáhtulahkaj gulluji aj

Pládnabagádusá tjuogga 4 c bokstávva guoská merragádde- ja vuodnabivdo areálajda ja dájmaj vájkudusájdá. Ádå areállaano avta nautalasj mijla rádjáj ednamlinnjas álgus birri guollebiebbmamásadusájt, bieggá- ja bárrofámobuvtadime, minerálladájma deponierima, petroleum vanntsalájtto, røra ja kábela jnv. Árvustaláduvvat vájkudusájt dálásj guollesajij ja gádemasajij gáktuj. Dát mærrádus guoská danen duohta areállaadnuj, mij guollima joarkkemav dáj guovlujn máhtta hieredit. Dákkár rievddaduvvam areállaano vájkudusá birri sierraláhkáj árvustallat bájkálasj ano joarkkema ja árroma máhttelisvuoda gáktuj. Akvakultuvralágas tjuovvu areállaberustimij galggá árvustallat gá

akvakultuvrra guovlojt mierret, ja jut buojkulvissan galggá ietjá areállaberustimij sierraláhkáj dættodit, § 6 ja 16 milta. Njuolgadustjállagin akvakultuvra loabe birra ietjá slájajda gá luossa, dábmuk ja girjakluossa tjuodtju § 7 vuostasj oasen a bokstáva nuppe tjuokkan: ”Guollebiebmadimguovllo ij galga ásaduvvat ieme jáddij gádemguovlojda”. Le sæmmei dille gá dat mij la dán pládnabagádusaj tjáleduvvam. Gádemguovloj tjelggidussaj la ájnas árbbedábálasj máhtov dan birra áttjudit.

Tjuogga 4 c bokstávva guoská aj vájkkudusá dájmajs ietján gá konkrehta rubbmelasj doajmma meran. Dat guoská dájma ma máhtti nuoskodit, rievddat jienadimev, strávvijit, vuonaj tjáhtjetjoahkkájbiejdamav ja -temperatuvrav. Dat máhtta buojkulvissan guoskat petroleum dájmajda, guollebiebbmamásadusájdá, vuodnadeponijajda jali tjáhtjádakdulvvadimijda ma vájkkudi guole guohtomvuodo ja gádemaktijvuoda rievddi, ráfeduhtteduvvi jali biejesteduvvi. Gá dákkár dájma vájkkudi geografijalattjat ráddjiduvvam guollimav mij ienemusát la dájmaduvvam guovlo álmugis la gáhto, de dajt ij birri dáhkkit. Dat tjuovvu Alemusrievtáv aj duobmon Gájvuodna-ássjen (Rt. 1985 S. 247) gánná Alemusriektá gávnadij jut tjáhtjádakdulvadibme mij vájkkudij vuona jiegná stuoroj doalvoj buohttimvælgo guollima ávdås 50 vuodnaguollebivddijda gudi sijdabivdujn Gájvuonan barggin. Sivvan dasi lij guollebivdde bivddo lij læhkám nav konsentrierimduvám ja sierralágásj jut máhtij eksklusivvan aneduvvat, ja lij álgot doajmmam sæmmiláhkáj gá rievtesvuodajdájmadibme.

Tjuogga 4 c bokstávva biedjá aj vuodon máhtodisvuodav ij máhte sivvan adnet dájma tjadádibmáj. Sæmmei prinsihppa tjuovvu aj luonndovaljesvuodaláhka § 9.

Pládnabagádusá tjuogga 4 d bokstávva gátset prinsihpav jut galggá sihkarasstet árbbedábálasj álggoednamanov dagu bivddo,

guollim, tjuohppam, muorjijim ja ábnasviedtjam duodjáj. Álggoednama ádåsmuvvam resursa ávkåstallamvuogij låhkåm ij la dievalasj, ja máhttå aj guoskat ællosujto visste doahpom gånna dat la loabålasj, ællosujttolåga § 64 milta. Ællosujttolåga § 26 milta la sujna gænna l riektå ællosujtov dåjmadit riektå aj bivdov ja guollimav dåjmadit ståhta aktisasjmiehtsen, ij sieralåhkåj matrikuleriduvvam ståhta åbmudagån Finnmarkoåbmudagå ednamin dan guovlon gånna ællosujtov dåjmat. Aj privåhta ednamin máhtti ællosujtto rievtesvuodaadne rievtesvuodajt åttjudam bivdduj ja guollimij dålusj anoj milta jali dålusj åmastime baktu, ællosujttolåga § 4 milta.

Ulmutja ja ulmusjuohkusa ma ælla ællosujttuj tjanåduvvå soajttå máhtti åmastam riektå ådåsmuvvam resursaj ávkåstallamij dålusj åmastime ja dålusj anoj milta. Tjuogga 4 d

bokståvva gåvnat åjnegisulmuttij ja ulmusjuohkusij luondovuodo adno, dagu bivddo, låddim jnv. máhttå liehket åjnas såme kultuvra sihkarasstemij ja åvddånahttemij. Dåt tjuogga plådnabagådusån bivddå jut plådnafåbmodus hæhttu areålajt dåsi sihkarasstet. Plånimin bierru rådu-dallamijn ja årbbedåbålasj máhtujn gåtseduvvat dåkkår ressursaåvkåstallamav sierralågåsij guovdåsij ja åjnas guovlojn . Buojkulvissan la máhttelis plådna- ja tsiekkaduslåga § 11-8 milta vieledusguovlojt mierredit gidålåddimij, rievtsakgieladibmáj, jåvrreguollimij viermij, åjnas låttakjiekkejda jnv

Plådnabagåduså tjuogga 4 e bokståvva javllå plånimin galggå gæhttjalit gåtsedit avtatbirgesvuodav ja bessamav jåhtulagåjda ma årbbedåbålasj ålggoednamijda li tjanåduvvam. Jårkan praktihkålasj bessam miehttseressursajda la årbbedåbålasj ano ja dån máhto bisodime ækto,

Foto: Vaino Rensberg

konvensjávna biologijjalasj valljudagá birra art. 8j ja 10 (c) ja luonndovaljesvuodalága § 1 milta. Árbbedábálasj adno ij la bisánis. Sihke máhtto ano birra ja iesj adnem li dynamalattja ja ávddá-nimen, luondo ja birrasa vájkudusájs. Danen la ájnas bájkálasj álmugij jut járkan jáhtulagáj adno bivdduj ja tjuohppamij la máhttelis. Anoj rievddam mij dákkár avtatbirgesvuodav ja bes-samav jáhtulagájda hieret gártjet luondovuodo árbbedábálasj anov. Jáhtulagáj adno hæhttu huoman sáhpat biologijjalasj, duobddágij ja geo-logijjalasj valjesvuoda bisodimijn, njuolgadusáj § 7 a bokstáva milta. Danen bájkálasj jáhtu-lagáj ja árbbedábálasj anov hæhttu gæhttalit sihkarasstet.

Tjuogga 4 f bokstávva la tjanádum gilveduv-vam- ja gilvveednamij suodjalibmáj ednamlága § 9 milta. Gå galggá ednamlága mærrádusá garvvenav árvustallat jut gilveduvvam ednam ij galga aneduvvat ulmijda gánná ájggomus ij la ednambarggobuvtadibme, hæhttu dahkat ábbá-lasj árvustallamav gánná árbbedábálasj sáme æládusdájmadime vieledus dættoduvvá dan milta mij tjuodtju bagádustjuokka 3 a bokstávas f bokstávvej.

Pládnabagádusá tjuogga 4 nuppát oasse javllá arealplánaj vájkudusá galggá árvustallat ájne-gisulmuttij ja ulmusjuohkusij gáktuj gut állásit, muhtem mudduj jali álggoednam- ja æládu-svuogijn la iellemvuodo mij la luondovuodo ávkástallamij tjanáduvvam. Mærrádus tjielgat máhttá liehket sihke ájnégisulmutja ja ulmusjuo-hkusa ma ádåsmuvvam ressursajs ávkástalli, ja sidjij hæhttu areálajt sihkarasstet. Dat la sæmme gå Finnmárkolága § 24 suohkan máhttá sierralágásj riektáv vaddet ádåsmuvvam res-sursajs ávkástallat dárkkelappot tjielggiduv-vam guovlon árbbedábálasj adno vuogijn. Ij la makkirak gájbbádus jut ávkástallamis galggá liehket æládusdoajmma visses ruhtasisboado stuurudagáj. Ávkástallam máhttá ietjá dájma aktijvuodan dáhpáduvvat mij bierggimav buktá. Álu dákkár ávkástallam doajmma viehkken

sijddaekonomijaj, ja nav aj binnet dárbov tjielgga ruhtasisboado barggij jali doajmmaj.

Tjuogga 5. Ájnas vieledusá kultuvra ja sebrudakiellemá gáktuj

Plánima ja mærrádusá galggi vájkkudit guod-delis luondoanov ja vieledussaj sáme kultu-vrraj, æládusdájmadibmáj ja sebrudakiellemij luondovuodon, dagu tjuovvo luonndovaljesvuo-daláhka § 1. Vieledusáj ja vájkudusáj sáme kultuvrraj aj ábbálatjtat ja sáme sebrudakiellemij pládnabagádusá milta hæhttu gátsedit ja liehket luonduguoddelisvuoda, sosiokultuvralasj biele, mánáj bajássjaddambirás ja kultuvrramujto ja kultuvrrabirrasa gáktuj.

Pládnabagádusá tjuogga 5 a bokstáva milta bierriji plána máhttelisvuodav vaddet guodde-lis adnuj ja luondo vieledussaj vuodon sáme kultuvrraj. Dat merkaj galggá árvustaláduvvat jus plánaj vájkudusá sihkarassti udnásj sáme kultuvra ja sebrudagá dárbojt almna láhkáj váni gártjedime boahteájge sáme sebrudagáj máhttelisvuodajt ietjaska dárbojt gábtjåt. Jus ij gátseda luondo biologijjalasj valljudagáv, duobddágij geologijjalasj valljudagáv ja økolo-gijjalasj prosessajt, de sáme kultuvra vuodo gár-tjoduvvá. Dat tjuovvu aj luonndovaljesvuodalága § 1 ja 4. Ano rievddama vájkkudi biologijjalasj valljudagáv, duobddágij geologijjalasj valljudagáv ja økologijjalasj prosessa hæhttu dan diehti árvustaláduvvat.

Pládnabagádusá tjuogga 5 b bokstáva milta hæhttu vájkudusá sosiokultuvralasj diliida árvustaláduvvat. Plánaj vájkudusá sáme giela gáktuj hæhttuji árvustaláduvvat ja vieleduv-vat. Máhttá ájadallat jut dájma máhtti vájkkudit lassen sáme gielmáhtudahkaj jali jut sáme giela dille vieleduvvá. Aktijvuoda gánná sáme kultu-vrra la dietteduvvam ja sáme giella la huj rassje, dájma luondovuodon máhtti vájkkudit jut mijá

árbbedábálasj sáme anov gártjet, gánná giella aj aneduvvá, vájkkut sámeigiella rassju vil ienep. Sosiála adnem ja árbbedábálasj máhto juogedi-bme li kultuvrraj ájnas elementa. Jus sisjáhtem ja jali sisaneldibme ij dáhpáduvá avtastahttemijn bájkálasj sáme kultuvralasj aktijvuohtaj, de dat máhtttá sosiála adnemijt rássjodit ma ietján li manen lagosbájke sáme kultuvrav bisodimen. Dákkár avtastahttema ævto la huoman álu guovlo sáme kultuvrra la nanos ja ij dietteduvá. Dájt bielijt hæhttu plánumin árvustallat.

Vájkudusá árrombájkáj, lagosbájkijda ja buolvaj tjanástibmáj li aj bieles majt plánumin hæhttu árvustallat. Árromvuoge li álu berajvuoda, tjanástime bájkáj ja jáhtemvuoges hábbmiduvvam. Aj uddni bájnne berraha sáme árromijda, ja sáme bájkijn dáhkki berrahijt dábddát. Berraha luotta bargos ja tjanástibme bájkijda vájkkut tjanástimev uddni. Gá árrombájkijt guodá, de e berrahij desti sæmme tjanástimev dábdá. Goahte, tsiekkadusája duobddága sjaddi dalloj álu sæmme ájnnasa. Dákkár bájkjetjanástibme sjaddá danen moaddásijda ájnas sivvan jut anedij gitta berrahij dálusj árrombájkáj jali árromsadjáj, ja dav adni asstoájjggegoahten ja asstoájjggeguovllon. Dákkár adno máhtttá aj vuosedit rievddaduvvam jali ádstuhteduvvam vuogev bájkijt dádjadit gieseárromsadjen, hiebaduvvam áddáájge iellemvuohkáj ja doajmmaj mij ruhtasisboadov buktá. Dat buktá kontinuitiehtav tjanástibmáj ja árrombájke ja duobddágij adnuj. Dákkár vieledusájt hæhttu árvustallat. Pládnamærrádusáj ja -njuolgadusáj ásadimijn, luoboj tsiekkadusáj suohkanaplána areállaoasen LNFR-guovlo bierru dáv vieledit. Dán tjuokken vuoseduvá dat guoská merragádde- aj ja vuodnaguovlojda. Pládna- ja tsiekkaduslága § 11-4 nr 5 b bokstávva, § 11-11 milta, vaddá máhttelisvuoda areálav biedjat luoboj goahte-, asstoájjge- ja æládustsiekkadusájda. Mærrádus ulmme ij la látjet ienep luoboj goahte- ja hyhtotsieggimav gá uddni le, ja galggá aneduvvat dássju duohta luoboj tsiekkadusájda LNFR-guovlon. Máhttelisvuohta luoboj goahte- ja

asstoájjgetsiekkadusájda, majt ij máhte adnet ednambargo ja ællosujto oassen, la ájádáláduvvam stivrrimræjddon ájnegisássjegiehtadallamin.

Tjuogga 5 c bokstávva konkretisieri dárkelappot gáktu plánumijn máhtttá sihkarasstet buorre bajássjaddambirrasijt mánájda ja dajda máhttelisvuodav vaddet sáme kultuvrav ja identitietav bisodit ja ávddánahttet. Dát tjuogga laset stáhtalasj pládnanjuolgadusájt nannidittjat mánáj ja nuoraj berustimijt plánumin. Sáme mánájda hæhttu ávkálasj ja sadjihij biedjat álggoareálajt bæjválasj aktivitethttaj sihkarasstet. Stuorep stádajn ja tjoahkkebájkijn máhtttá sadjihit stáhkam- ja æjvvalimsaje, gánná sáme mánájda la álkke æjvvalit ja aktidallat. Guovlojn aj gánná máhtttá liehket guhka gaska mánáj gaskan, luluj dájma ma máhttelisvuodav látjij aktisasj friddjastáhkamij ja aktivitethttaj ájnas. Muhtem láhkabirusijn li mánáj stáhkamsaje guhkev aneduvvam, vájku nubbe buolvaj. Le ájnas jut plánum dáv vielet ja huksá mánáj stáhkam ja aktivitethta bisoduvvá dájnu guovlojn. Stáhkam- ja álggoguvlojt bierru hiebadit ja hábbmit navti vaj dajt dábddá ja dajnu li sáme kultuvrradábddomerka.

Tjuogga 5 c bokstávva nubbe tjuogga dættot pládnahábbmim bierru árvustallat guládallam máhttelisvuodav buolvaj gaskan. Guovdásj dábddomærkka sáme kultuvran la máhtto ja árbbedábij juohkem álu dáhpáduvá praktihkalasj aktidallamin buolvaj gaskan. Plánum bierru dilev látjet navti vaj dát máhtttá joarkket. Dánna máhtttá buojkuvissan liehket gási mánájgárdij ja boarrásij gádjijt jali vuorrasijviesoj nuppijt gáktuj tsieggi, ja gáktu la histávrálasj luottaj gáktuj tsieggiduvvam dagu goahtesajij, bivdosajij ja adnuguovloj gáktuj dagu guollesaje ja muodugattja.

Pládnabagádusá tjuogga 5 d bokstávvan la lájddistahka jut áddá hyhttoguovloj bierru oajvenjuolgadussan regulierimplána milta ásaduvvat. Infrastruktuvrradájma dagu rahte, tjáhtje,

Foto: Vaino Pietsberg

kloáhkka ja strávve, majt dakkir hyhttoguovlojda guosská, dajt bierru tjáledit regulierimplánajda. Jus dakkir infrastruktuvrradájma aktualiseriduvvi manjela gá regulierimpládna la mierreduvvam ja hyhttoguovllo la ásaduvvam, de bierru njuolgadus liehket jut dájma máhtti álgaduvvat dássju regulierimarievddadimijn ja ij dássju sierralábjijn. Dát tjuogga la biejaduvvam iesjuhtik guovloj vásádusáj vuodon, gánná sierraláhkáj rahte hyhttojda ja hyhttoguovlojda li almma plána dagi stieliduvvam ja moadda aktijvuodajn almma loabe dagi pládna- ja tsiekkaduslága mærrádusáj milta. Ásadibme mij la tjoahkkiduvvam nav buoragit gá máhttelis luluj konsentrierit miehttse vahágahttemav lisj dal ællosujto, ednambargo jali bivdo hárráj. Gá divna stuorep ásadusá la suohkanaplána areállaásijn stivriduvvam, de dat sihkarasstá sihke vijdes oassálasstemav, ábbálasj árvustallamij ja árvvedahttem.

Pládnabagádusá tjuogga 5 e bokstávva vuoset plánumin hæhttu sáme bájkijt vieledit majna la sierralágásj histávrrálasj merkadus sihke histávrrálatattjat, valla aj udnásj adnoárvo diehti ja boahhte buolvajda buorren. Kultuvrramujttolága § 3 tjuovvu ij máhte kultuvrramujttolága § 4 milta dájmajt jáhtuj biedjat ma hiebalgahtes vuogijn automáhtalattjat ráfájduhteduvvam kultuvrramujtojt máhtti biejsstet. Galggá sæmmiláhkáj vieledit bájkálasj vuojnov gáktu iesjuhtik dájma kultuvrrahistávrrálasj ájnas sajijda vájkkudi. Vájku vil doajmma ij vájkkuda njuolggga rubbmelasj biejsstemav, de máhtta doajmmaj vájkkudit navti vaj hiebalgahttasin adná kultuvrramujtojt.

SÁMEDIGGE
SAMETINGET